

SLOVENSKI GOSPODAR.

~~~~~ List ljudstvu v pouk in zabavo. ~~~~~

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K., za pol leta 2 K. in za četrt leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 5 K., za druge avstrijske dežele 6 K. Kdor hoči sam ponj, plača na leto samo 3 K. Naročnina se pošilja na: Upravištvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se pošilja do odpovedi. — Deložniki „Katoliškega tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 v.

UREDNIŠTVO: Koroška cesta šte. 5.

Rekapitli se ne vračajo. Neznamkavana pisma se ne sprejemajo.

UPRAVNIŠTVO: Koroška cesta šte. 5.

Vsprejema naročnine, inserate in reklamacije.

Za inserate se plačuje od enostopne petitvrste za enkrat 15 v., za dvakrat 25 v., za trikrat 35 v. Za večkratne oglase primeren popust. Inserati se sprejemajo do srede popoldne. — Nezaprite reklamacije se poštnine prosto.

Štev. 6.

V Mariboru, dne 9. februarja 1905.

Tečaj XXXIX.

Udarec za kmeta.

Vsaka država zapira svoje meje proti izdelkom in pridelkom tujih držav in jim dovoljuje čez mejo le proti gotovi svoti, ki jo imenujemo, carino. Visokost carine določajo države medseboj v tako zvanih trgovinskih pogodbah. Ravno kar je Avstro-Ogrska sklenila z Nemčijo novo trgovinsko pogodbo, ki pa se mora od avstrijskega in ogrskega državnega zbora še potrditi. V tej pogodbi je avstro-ogrška vlada v mnogih ozirih izdala svojega kmeta, da je dobila tem večje ugodnosti za tako skrbno negovane obrtnike.

Nas zanimajo seveda le določbe, ki se nanašajo na pridelke, kateri se izvažajo tudi iz naših krajev v večjem številu. To je goveda, svinje, konji, žito, sadje, jajca, hmelj, vino in les. Avstro-Ogrska izvažja v Nemčijo po zadnjih podatkih na leto lesa za 59 milijonov goldinarjev, žita za 49 milijonov, govede za 37 milijonov, jajec za 38 milijonov, sadja za 26 milijonov, vina za 11 milijonov goldinarjev. Izvozne svote drugih pridelkov so majhne. Za uvoz naše živine v Nemčijo je privolila Avstrija Nemčiji pobirati še višjo carino nego je bila doslej. In kar je naravnost smrtonosno za našo živinorejo, so določbe glede kuge. Če je kje pri nas kuga, lahko Nemčija zabrani uvoz živine iz dotičnega okraja. Tukaj si lahko Nemčija odpira in zapira svoje meje, kakor ji ljubi, kajti kje je kraj, kjer bi ne bilo na leto vsaj enega slučaja kuge? In kako

pretirana in malenkostna je naša vlada zaradi kužnih bolezni, je itak znano. Izvoz v Nemčijo je pri vsaki vrsti živine, razven konjev, obtežen in to se bo kmalu pokazalo v tem, da bodo cene naše živine močno padle. Za izvoz kuretnine, ki je bil dosedaj prost, se bo moralo plačevati odslej 4 marke carine, za izvoz perutnine sploh 2 marki več kot dosedaj. Carina za jajca je ostala vendar dosedanja, istotako carina za vino. Sadje je bilo carine prosto, sedaj bo samo tedaj, ako se uvažja v Nemčijo nezadelfano v času od 1. sept. do 30. novemb. Carina na hmelj je neprimerno visoko poskočila, kar bo naše hmeljarje občutljivo zadelo. Tudi skoro na vse žitne vrste se je carina povišala. Pač pa je carina na les zelo padla in tako bo izvoz lesa v Nemčijo tudi olajšan.

Kmetje so bili torej pri sklepanju trgovinske pogodbe z Nemčijo izdani od avstro-ogrške vlade. Dolžnost kmetskih poslancev, in torej tudi naših kmetskih poslancev je, da to odkrito povejo vladi in da ji ne potrdijo nesrečne pogodbe. Naša vlada ima za obrtnike vedno na milijone in milijone podpor v različnih oblikah, za kmete le znižanje dače za par krajcarjev, kadar mu toča pobije, za to je neopustno, da ga ne varuje bolj pri sklepanju trgovinskih pogodb.

Avstrijski poljedelci (agrarci) nemškega pokolenja sicer dobro uvidijo, da je slaba pogodba, ki se je ravno kar sklenila z Nemčijo, hud udarec za avstrijskega kmeta. A kaj pravijo? Nemec je povsod najprej Nemec in potem

še-le vse drugo, zato pišejo sedaj: Utaknimo udarec v žep in maščujmo se zaradi tega udarca pri sklepanju pogodb s Srbijo in Rusijo. Tam se nam naj da odškodnina! In res, vlada naša je že odpovedala dosedanja trgovinsko pogodbo Srbiji. Nam je prav, da se s Srbijo in Rusijo sklenejo ugodne trgovinske pogodbe, a tega ne uvidimo, zakaj bi mi morali povsod Nemcem na ljubo škodo trpeti.

Okrajno glavarstvo Celje.

Interpelacija poslancev Žičarja in tovarišev na Nj. ekselenco gospoda vodjo c. kr. pravnega ministrstva.

Še pred dobo jednega leta je bila v okrožju celjskega okrožnega sodišča navada, da so se pošiljala od okrožnega sodišča kakor tudi od okrajnih sodišč na občinske urade vprašanja, na kakem glasu je obtoženec, na dvojezičnih, litografiranih ali tiskanih formulirjih, da so dotične uradne osebe pri občini stavljeni vprašanja lahko razumele in mogle na nje odgovorjati prostovoljno v tem ali onem deželnem jeziku. Za obsodbo ali oproščenje obtoženca je večkrat prav velike važnosti, na kakem glasu je le-ta. Poskrbeti se mora toraj, da uradne osebe pri občinah stavljeni vprašanja tudi prav razumejo; kajti povdarja se naj, da se stavi okoli 15 vprašanj o vedenju obtoženca. V zadnjem času pa so se pošiljali ti formulirji od več sodišč samo v nemškem jeziku. Ko se se pred nekaj leti naprosili župni uradi, da bi pošiljali okrajnim

LISTEK.

Politično razmerje med avstrijskimi deželami in Ogrsko v 17. stoletju.

(Ob dvestoletnici Krucev predaval v Ljutomeru dne 27. nov. 1904. Fr. Kovačič.)

(Dalje.)

Iz splošnega nezadovoljstva na Ogrskem in Hrvaškem se je izcimila velika zarota ogrskih in hrvaških velikašev, ki so v svoje kolo potegnili tudi bogatega štajerskega velikaša Erazma Tattenbacha, zakaj tudi na Štajerskem je bilo med ljudstvom veliko nezadovoljstvo zaradi ogromnih davkov. Na čelu tej zaroti so bili mogočni velikaši: ban hrvaški Peter Zrinjski in njegov svak, mladi knez Franjo Frankopan, na Ogrskem pa palatin Wesselényi, dvorni sodnik Franc Nadasdy in Franc Rakoczy, zet Petra Zrinjskega. Namen te zarote je bil, da se Ogrska in Hrvaška odtrgata od Avstrije, vladar na Ogrskem bi bil Rakoczy, hrvaški kralj bi postal Peter Zrinjski, Tattenbach bi pa postal knez južne Štajerske. Toda Tattenbachov strežaj je vse ogradil in še preden so zarotniki bili pripravljeni, je prišlo že vse

na dan. Kazen je bila ostra. Zrinjskega in Frankopana so obglavili v Dunajskem Novem mestu dne 30. aprila 1671. Zastonj so bile vse prošnje za pomiloščenje. Dvorni svetovalci so računili na velika posestva teh dveh mož, ki so po njuni smrti postala državna lastnina. Ž njima sta izumrli dve slavni hrvaški rodovini Zrinjskih in Frankopov, ki so dali do movini toliko slavnih junakov. Tudi Erazem Tattenbach je bil v Gradcu dne 1. decembra 1671 ob glavo djan, star še-le 37 let. Istotako Nadasdy, dočim je Rakoczy na prošnjo svoje matere bil pomiloščen. — Ko se je kuhala ta zarota, so po zimi leta 1669—1670 Ogrri razbijali po Štajerskem okoli Svetin in Ljutomera.

Komaj so zadušili zaroto Zrinjskega in Frankopana, že se je vnel na Ogrskem nov upor proti cesarski oblasti. Leopold I. se je močno zmotil, ko je 6. maja 1671 pisal svojemu poslancu na Španskem, da sedaj stvari na Ogrskem dobro stoje, on pa se hoče te priložnosti poslužiti ter v Hungariji stvari drugače vrediti, češ, sedaj je Ogrska precej mirna, zatorej upa, da bo kmalu vse v drugi tir spravil. Sredstva in pota, po katerih je hotel svoj namen doseči, so pa bila popolnoma napačna. Ogrska naj bi s Hrvaško čez noč po-

stala dedna dežela, enaka drugim kronovinam ter tesno združena z njimi. Najhujše sovražnike ogrskih pravic je cesar pošiljal za uradnike na Ogrsko, nabiral je velike davke, Hrvatoma je pa hotel vzeti generalat varaždinski in stegniti ali celo odpraviti bansko čast.

Kratenje deželnih pravic je Ogrske hudo razpalilo. Leta 1678 je stopil na čelo razjarjenim vstašem mladi grof Tököly, ki si je kmalu osvojil severozahodno Ogrsko ter se proglasil za ogrskega kralja. Francoski kralj Ludovik XIV. je pa bil zaščitnik Ogrske. Tököly se je bil med tem oženil z mlado vdovico Franca Rakoczyja († 1676), Heleno, hčerjo umorjenega Petra Zrinjskega, ki se je zaklela, da se mora maščevati nad Nemci in dunajsko vlado. Naenkrat je bila vsa Ogrska v plamenu; cesarske vojske so bile proti njim preslabe; ogrski vstaši so se klatili celo po Moravskem, v največji nevarnosti pa je bila sosedna Štajerska, kjer je bilo tudi dosti nezadovoljstva.

Po zimi l. 1677 je vdrlo 6500 Turkov in ogrskih roparjev čez Rabo na Štajersko, k sreči so jih pa odpodili junaški Hrvati. Meseca septembra l. 1681 je zopet 6000 Turčinov prihrulo do Radgone, ki so vse požgali in 300 kristjanov odpeljali v sužnost.

sodiščem mesečne podatke o nezakonskih otrokih in smrtnih slučajih, dobili so (župni uradi) dvojezične formularje. Nekatera okrajna sodišča pa pošiljajo v zadnjem času župnim uradom samo formularje v nemškem jeziku. Ko se je obrnilo več župnih uradov tozadevno na c. kr. višje sodišče v Gradcu, se jim je ta zahteva kratkoma odbila in se jim je skozi c. kr. namestnijo v Gradcu reklo, naj ne zabijo na svoje vzvišene dolžnosti! Če toraj katoliški duhovniki zahtevajo to, k čemur so postavno upravičeni, je to v Gradcu zamerjanje vzvišenih dolžnostij. Podpisani vprašajo toraj Nj. ekselenco: 1. Se hoče Nj. ekselencija tozadevno natančno informirati? in 2. sodiščem ukazati, omenjene formularje občinskim in župnim uradom pošiljati v slovenskem jeziku ali pa vsaj dvojezične?

Dunaj, dne 24. prosinca 1905.

Žičkar in 16 tovarišev.

Beda občine Globoko.

Nujni predlog poslanca Žičkarja in tovarišev z ozirom na bedo občine Globoko, polit. okraj Brežice.

Pred 20. leti je morala občina Globoko sezidati novo šolo in sicer primeroma jako drago. Stavbeni prostor pa je bil slab, ker se je zemlja prožila navzdol. Ko se je postavilo temeljno zidovje, se je le-to podrlo, in okrajnem glavarstvu prideleni tehnik, ki se je vprašal za svet, si je stavbo ogledal in odobril njeno nadaljevanje. Kmalu po dovršitvi šolskega poslopja v Globokem so se pokazale v zidovju razpoke. Občina je leto za letom veliko žrtvovala, da bi z železnimi vezmi, z napravo vodotoka itd. šolsko poslopje rešila; vendar zastoj. Razpoke v zidovju so se vedno bolj širile, tako, da se je šolsko poslopje končno v jeseni minulega leta uradno zaprlo. Šolska občina Globoko mora torej na drugem prostoru zopet sezidati novo šolsko poslopje, ker se po splošnem mnenju na popravilo sedaj zaprte šole niti misliti ne more. Ta zadeva je c. kr. naučnemu ministrstvu, c. kr. natranjemu ministrstvu, kakor tudi c. kr. namestnijo v Gradcu znana, ker so se vse te oblasti prosile državne podpore, da se zopet postavi nova šola v Globokem. Čeravno sicer ni v navadi, da bi se pri zidanju ljudskih šol podeljevale državne podpore, imamo tukaj vendar nenavaden slučaj, in stavijo podpisani sledeči predlog: Visoka zbornica naj blagovoli skleniti: Od visoke c. kr. vlade se zahteva: Da z ozirom na to, da se je — kar je dokazano — po sokrivdi državno nastavljenega uradnika za občino Globoko sezidalo na prozni zemlji na občinske

stroške šolsko poslopje, katero se je pokazalo pozneje nerabno, in da mora občina Globoko brez lastne krivde postaviti zopet novo šolsko poslopje, pusti celo zadevo natanko preiskati, in da podeli, če se pokaže, da je bil državni stavbeni tehnik v resnici sokriv, iz državnih sredstev občini Globoko izdatno podporo, da se zopet postavi nova šola.

Dunaj, dne 26. prosinca 1905.

Žičkar in tovariši.

Rusko-japonska vojska.

V Mandžuriji še vedno traja boj na vzhodnih krilih obeh sovražnih čet. O teh bojih pošilja vsaka stranka toliko poročil med svet, da je težko razsoditi, kje je resnica in kje laž. Dejstvo je, da so se Rusi po svojem napadu umaknili. Pri svojem prodiranju so trčili na močne japonske utrdbe pri vasi Sandepu. Če bi bili hoteli te vzeti, morali bi jih začeti oblegati, kar je pa pri takem mrazu nemogoče. Japonci so takoj udrli za umikajočimi Rusi ter so hoteli objeti to rusko četo, toda bili so z velikimi izgubami odbiti. Med tem so dobili Rusi pomoč ter so napodili Japonce nazaj. Kje je sedaj uspeh, se ne more iz prišlih poročil spredeti. Kajti Japonci poročajo le o svojih zmagah in o velikanskih izgubah Rusov. O svojih pa molčijo ali pa jih zelo zmanjšajo. Tako je poročal maršal Oyama, da je že napodil 26. m. m. Ruse čez reko Hunho na desni breg. In čez nekoliko dni potem poroča, da se je bojeval z Rusi na levem bregu. Kako so prišli ti Rusi na levi breg, če jih je že dva dni prej nagnal na desni breg?

O boju za vas Hajkontaj poročajo Japonci, da so jo lahko dobili in vendar priznavajo, da so izgubili pri tem 3000 mož! Najhujiši so bili boji med 26. in 29. m. m. V tem času so bile na obeh straneh največje izgube. Na vsaki strani je padlo okoli 10.000 mož. Tokrat so tudi Japonci uprizorili nočni napad, ki so ga večkrat poiskusili. Japonski poveljnik Oyama sam poroča, da so bili takrat odbiti z velikimi izgubami. Ti boji so pa vsled mraza še posebno grozni, ker je težko ranjence rešiti. Predno pride padlemu pomoč, navadno zmrzne. V tako hudi zimi zadostuje samo četrt ure na prostem, da človek zmrzne. Kako strašna je torej usoda ranjencev! In če ga tudi najdejo, ga zdravnik ne more obvezati s svojimi otrpnelimi rokami in ne osnažiti rane krvi, ki takoj zmrzne, ko stopi v rano.

Akoravno je bojevanje vsled mraza jako otežkočeno, vendar se te dni boji nadaljujejo,

od Ljutomera gori do Wildona in Hartberga. Toda ti vojaki so bili prava nadlega ljudstvu. Povsod so se jih branili in bali; Mariboržani celo dveh kompanij kirasirjev sploh niso pustili v mesto. O pustu 1. 1683 so bile prepovedane vse zabave, plesi, maskarade i. t. d., naznaniti so morali vse berače in postopače, ki so morali pomagati delati utrdbe. Premožnejši so bežali v oddaljene in varne kraje. Štajercem je prišel na pomoč tudi slavni kranjski zgodovinar Vajkard Valvazor. Dne 1. maja 1683 se je vzdignilo 250.000 Turkov s 300 topovi ter so se pod poveljstvom bojaželjnega velikega vezirja Kara Mustafa napotili naravnost proti Dunaju. Cesarske vojske je bilo komaj 60.000. Ogrski palatin Eszterhazy je sicer klical Ogre pod orožje, pa le malo kdo se mu je odzval; Madžari so rajši potegnili s Turkom in Tökoly se je srčno veselil zadrege, v kateri je bila avstrijska vlada. Pač pa je hrvaški ban Nikolaj Erdödi z generalom Herbersteinom postavil na Muro 8000 Hrvatov, dasiravno sta sultan in Tökoly prijazno vabila Hrvate na svojo stran.

Velika nevarnost je vendar bila tokrat odvrnjena od naših dežel in turški moči zadan smerten udarec. Dne 12. septembra leta 1683 je junaški poljski kralj Jan Sobieski sijajno premagal pred Dunajem Kara Mustafa, katerega je dal potem sultan zadaviti.

Konec sledi.

iz Petrograda je došla celo dne 5. t. m. vest, da se je vnela velika bitka. Dne 3. t. m. so se bili Rusi in Japonci za vasi Čantechenan, Fansau in Pucon, katere so Rusi posedli. Isti dan je ena vojaška patrolja razstrelila železniški tir 8 vrst južno od Ljaojana, torej daleč za japonskim hrbotom. Dne 4. t. m. so posedli Rusi zopet dve vasi, kakor poroča Kuropatkin, in sicer vasi Santaice in Saldoneg. Japonsko poročilo pa pravi, da so Rusi Santaice samo napadali, ne pa vzeli.

Državni zbor.

Delo napreduje; važna stvar se je rešila srečno. Za vse tiste kraje, ki so bili lani hudo poškodovani po toči in drugih vremenskih neizgledah, se je dobilo 15 in pol milijona kron. Ta denar bo vlada uporabila deloma v denarno podporo tistim okrajem, katere je vlada po okrajnih glavarjih spoznala za potrebne; deloma za razne stavbe ali pa, da poplača vožnjo na železnicah za krmo po tistih okrajih, kjer nimajo klaje in bi se morala živina prodajati pod slepo ceno. Izmed slovenskih poslancev so prišli k besedi gg.: Dr. Žitnik in Pfeifer iz Kranjskega in Žičkar iz Spodnjega Štajerja. G. Žičkar je govoril o bedi po nekaterih spodnještajerskih sodnih okrajih ter za poškodovane zahteval državno podporo; o plazovih, ki so nastali v haložkih goricah vsled lanskega dolgotrajnega deževja; o potrebi, da se popravijo struge spodnještajerskih rek in potokov, o nevarnosti, katera priti vasi Gregorice ob Sotli in o šolskem poslopju v Globokem, katero se je moralo zapreti, ker je državni inženir privolil ob svojem času, da se je zidalo na neprimernem stavbišču. Vsled bede ljudstva se prebivalstvo seli v tuje kraje in so se delavci, kar jih je še ostalo doma, neprimerno zdražili. — Vsenemški Prusaki so spravili v razgovor nekega ponesrečenega duhovnika, katerega so našli mrtvega v nekem potoku na Zgornjem Avstrijskem. Obdolžili so pa prevzvišenega škofa v Lincu, češ, da je ta kriv njegove smrti. Pravosodni minister dr. Klein in katoliški poslanec iz Zgornje Avstrije, sodnijski pristav dr. Schlegel sta celo zadevo pojasnila in prusaskim lutrovcem zamašila usta. Zbornica je pa zavrgla zahtevo vsenemških kričacev, naj se ta zadeva še dalje preiskuje. Linški škof sam je po poslancu dr. Schlegelu zahteval, naj se le preiskuje ta zadeva prav natančno, da se bo zvedela resnica. — V ponedeljek, dne 6. febr. se je jela obravnavati postava zastran vojaških novincev, ki se bodo letos poklicali pod orožje.

Dopisi.

Iz Oplopnice. (Naše občinske volitve) so srečno končane in sicer že drugokrat v čast Slovincem, kateri smo se pokazali dobro organizirane in hrabre boritelje za čast naše domovine. Minuli so dnevi, ko so naši posilincevi, katere smo mi debelili in bogatili, z nami kakor s svojimi sužnji pometali in nas zaničevali. Naša predzadnja občinska volitev 9. nov. 1903, katera se je prvokrat za nas ugodna pokazala, bila je v Gradcu ovržena zato, ker se za tisto ni izvolil prizivni odbor in se je zapisnik volilcev svojevoljno in nepostavno do volitve prenašal. Ko se je zvedelo, da bo nova volitev, so naši nasprotniki bili kar hitro na nogah in je tukajšnja stolarna, glašča se na ime pred petimi leti umrlega Osvalda Hafenrichter & Comp. se dala prepisati na ime Hafenrichters Comp. in je s tem pridobila 1 glas za I. razred. Pomagala je tudi c. kr. konjiška davkarija našim nasprotnikom, ker je naznanila med davkoplačilci Alojz Wahland-ove dediče, čeravno je on še le 1. aprila 1904 pokopan bil. Drugih gospodarjev, kojih eni že tri leta davek plačujejo in so davno pravni gospodarji, kakor Antona Oblonšek, še sedaj ni prepisala, zato

Vrh tega je pretela vojska s Francozi; cesarska vlada je bila v največjih stiskah. Da si zagotovi Hrvate, jim je cesar dal zopet bana, s Tökolyjem pa je sklenil mir najprej na 6 mesecev, potem pa meseca marca leta 1680. na celo leto. Madžarom je dal domačina za upravitelja, Tökolyu pa je ponudil, da se za stalno izmirita. Toda drug drugemu nista zaupala, in kmalu je Tökoly pretrgal vse vezi s cesarjem ter prosil pomoči pri turškem sultanu, ki mu jo je tudi obljubil in ga imenoval za upravitelja Ogrske.

Francoski kralj je pa naročil svojemu poslancu na Poljskem, naj da Tökolyu denarja, kolikor ga potrebuje. Leta 1682 je potekel vašvarski mir in cesar je poslal poslanca k sultanu, da obnovi in podaljša mir. Dolgo je moral cesarjev poslanec v Carigradu čakati na avdijenco, naпослед pa ga je sultan sprejel jako nemilostno in hladno. — Pred vratmi je bila zopet velika vojna s Turki.

Po Štajerskem se je že meseca avgusta 1. 1682. s strahom in trepetom pripovedovalo, da prihaja Turek z veliko močjo, združen z madžarskimi puntarji. Kraji okoli Ljutomera, Radgone in višje so bili brez vsake brambe, ter bi morali pasti kakor zrela hruška v turško žrelo. V naglici so spravljali na mejo puške, topove, smodnik i. dr. Poslali so na štajersko-ogrsko mejo regiment dragoncev in infanterije ki se je razmestila po trgih, mestih in yaseh